

Konkurences padomes viedoklis par grozījumiem Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likumā

Konkurences aspektā vērtējot, kurš modelis – viens vai divi operatori – virszemes maksas ciparu televīzijas apraidē pašreizējā konceptuālā virzībā ir atbalstāms, KP ieskatā nav būtiskas atšķirības – vienā gadījumā ir monopols, otrā – duopols, un attiecīgi – konkurences nav vispār vai tā ir mākslīga, ierobežota un nosacīta. Lai nodrošinātu konkurenci, orientējoties uz divu vai pat vairāku operatoru esamību virszemes maksas televīzijas platformā, lai KP to atbalstītu, ir jāizpildās sekojošiem nosacījumiem:

- 1) Konkurence starp operatoriem ir reāla, piedāvājums veidojas individuāli un brīvi, kā arī konkrētā platforma ir finansiāli dzīvotspējīga un var radīt konkurences spiedienu citām platformām, jo īpaši, kabeļtelevīzijai un IPTV;
- 2) Efektivitātes ieguvumi no konkurences, t.i., tā pievienotā vērtība sabiedrības labklājībai, ko dod konkurence, atsver papildus izmaksas, kas veidojas LVRTC, īstenojot variantu, kad darbojas vairāki maksas operatori.

Būtisks faktors, kas jāņem vērā, veicot ieguldījumus (materiālā un nemateriālā ziņā) virszemes maksas platformas attīstībā – šai platformai jābūt ilgtermiņā dzīvot un konkurētspējīgai, salīdzinot ar citām platformām, kas, savukārt, ir atkarīgs no tām iespējam patērētājiem, kuras tā tehniskā, izvēles un cenas ziņā spēj piedāvāt.

KP tikās ar nozares pārstāvjiem un uzraugošām institūcijām, un iegūtā informācija par platformas ilgdzīvotspēju ir pretrunīga. LVRTC un Lattelecom uzskata, ka platforma nav tik perspektīva, lai būtu pamatoti veicināt konkurenci tās iekšienē. Savukārt Baltcom uzskata, ka otrādi. KP, pamatojoties uz iegūtajiem viedokļiem, nevar izdarīt viennozīmīgu secinājumu, bet uzskata, ka jebkurā gadījumā šis ir biznesa projekts, t.i., ar zināmiem riskiem, no kuriem finanšu riski ir LVRTC investīciju neatgūšana. Tomēr vērā ņemams ir LTA, kas ir nozares asociācija, viedoklis, ka DVBT pakalpojuma sniegšanā vieta ir vairākiem operatoriem, ne tikai vienam vai diviem, un tehnoloģiskās iespējas var veicināt papildpakalpojumu attīstību.

Pašreizējo situāciju maksas televīzijas tirgū raksturo šādi apstākļi:

1. Pastāv konkurence starp četrām esošām platformām:

	IPTV	KabeļTV	DVBT ¹	SatelītTV
IPTV	Konkurence platformas iekšienē nav spēcīga, 2 provaideri, viens no kuriem ir LTC	Pārklājas blīvi apdzīvotās teritorijās. Konkurē ar cenu, saturu, papildus pakalpojumiem (bundling)	Pārklājas blīvi apdzīvotās teritorijās. Konkurē ar cenu, saturu, papildus pakalpojumiem (bundling). Mazapdzīvotās teritorijās nepārklājas.	Pārklājas blīvi apdzīvotās teritorijās. Cenas ziņā satelītTV ir dārgāka, satura ziņā – piedāvā vairāk. Mazapdzīvotās teritorijās nepārklājas.
KabeļTV		Konkurence platformas iekšienē, blīvi apdzīvotās teritorijās, kurās infrastruktūras ir paralēlas.	Pārklājas blīvi apdzīvotās teritorijās. Konkurē ar cenu, saturu, papildus pakalpojumiem (bundling). Mazapdzīvotās teritorijās nepārklājas.	Pārklājas blīvi apdzīvotās teritorijās. Konkurē ar cenu, saturu, kabeļTV ir papildus pakalpojumi (bundling). Cenas ziņā satelītTV ir dārgāka, satura ziņā – piedāvā vairāk, bet nepiedāvā papildus pakalpojumus. Mazapdzīvotās teritorijās nepārklājas.
DVBT			Platformas iekšienē nav konkurences.	Pārklājas visās teritorijās. Cenas ziņā satelītTV ir dārgāka, satura ziņā – piedāvā vairāk.
SatelītTV				Platformas iekšienē ir

¹ Digital Video Broadcasting Terrestrial jeb virszemes ciparu televīzija

				konkurence starp „legālo” satelīTV un „nelegālo”.
--	--	--	--	--

Tāpat blīvi apdzīvotās teritorijās patērētājiem ir izvēle starp četrām platformām: IPTV, kabeļtelevīziju, DVBT un satelīttelevīziju. Atsevišķās teritorijās pilsētās – starp dažādiem operatoriem kabeļplatformas un IPTV platformas ietvaros. Lauku teritorijās pastāv izvēle starp divām platformām – satelīta (dārgāka alternatīva) un virszemes (lētāka alternatīva).

2. Auditorija, kuru aptver DVBT maksas platforma

Ņemot vērā minēto, divu vai vairāku operatoru esamība DVBT maksas platformas iekšienē vislielāko pienesumu dotu tieši lauku teritoriju iedzīvotājiem. Saskaņā ar Lattelecom datiem 46% patērētāju, kas skatās maksas DVBT, dzīvo laukos. Citi dati (no tirgus dalībnieku prezentācijām) liecina, ka ar maksas DVBT ir aptverti 15% maksas televīzijas skatītāju (85% – ar citām platformām). No tā izriet, ka labumus no konkurences DVBT iekšienē var izjust **aptuveni 7% abonentu**, jo pārējai daļai no šiem 15% ir pieejamas citas platformas². Šie 7% abonentu ir tā saucamā neelastīgā auditorija, kurai pašlaik vienīgā pieejamā alternatīva ir satelīttelevīzija, bet šī alternatīva ir nosacīta, jo tā atšķiras saturiski un ir dārgāka. Atkarībā no tā, kādas ir DVBT maksas platformas attīstības perspektīvas, t.sk. salīdzinājumā ar tehnoloģijām, kuras ir sagaidāmas tuvāko 2-5 gadu laikā, šī auditorija var kļūt lielāka vai mazāka. Pretrunīgie dati un padziļinātas analīzes trūkums attiecībā uz prognozējamās mērķauditorijas lielumu maksas DVBT gadījumā, kā arī nākotnes TV attīstības modelēšanas neesamība, ir kritiskie punkti, kas var apdraudēt maksas DVBT projekta iznākumu.

3. Patērētāju priekšrocības

KP nav precīzu datu par patērētāju priekšrocībām, bet KP uzskata, ka vidusmēra patērētājs vēlētos pēc iespējas lielāku izvēli par pēc iespējas mazāku cenu, turklāt vairāki kanāli, kas iekļauti pakās, patērētājus neinteresē, un tiem ir izveidojušās stabilas preferences par 10-20 kanāliem, kurus skatās salīdzinoši regulārāk, nekā parējos, kas piedāvāti pakā. Domājams, ka nākotnē patērētāji varētu vēlēties augstāku satura un signāla kvalitāti, nevis piedāvājumus ar lielāku kanālu skaitu par lielāku cenu (kvalitatīvus nevis kvantitatīvus uzlabojumus). Pieprasījums valsts austrumpusē atšķiras no pieprasījuma citos reģionos. Priekšstatu par

² Aptuvens aprēķins, jo arī pilsētās ne visi iedzīvotāji ir aptverti ar kabeļtīkliem un IPTV tīkliem, bet aptveramība ar Lattelecom IPTV tīkliem ir lielāka, nekā ar kabeļtīkliem

pieprasījumu deformē „must carry” principa esamība. Ja šī principa nebūtu, tad, iespējams, pieprasījums gadu gaitā veidotos citādi.

4. Cenu veidošana DVBT, cenas paaugstināšanas risks

KP uzskata, ka, neskatoties uz to, ka daļā teritorijās (lauku teritorijās) DVBT platforma pārklājas tikai ar satelīttelevīzijas platformu, kura ir dārgāka, vienīgajam DVBT maksas platformas operatoram nav ekonomiskās motivācijas celt cenas līdz satelīttelevīzijas cenas līmenim³. KP savu viedokli pamato ar šādu argumentu: DVBT pakalpojuma cena tiek veidota centralizēti un vienoti uz visu apkalpošanas teritoriju, t.i., visa valstī. DVBT pakalpojuma cena ir vienāda teritorijās, kur ir pārklājums ar vairākām platformām vai tikai ar satelīttelevīziju. Nepastāv atšķirīga cenas veidošana attiecībā uz kādiem lokāliem tirgiem. Vienlaicīgi šai cenai jābūt tādai, lai piedāvājums spētu konkurēt ar piedāvājumiem citās platformās, jo pilsētās DVBT aktīvi konkurē ar citām platformām. Tas nozīmē, ka cena par pakalpojumu ir konkurētspējīga, jo tā noteikta konkurences ar citu platformu iespaidā. Nav nozīmes, ka laukos nav pārklājuma ar citu tīklu. Pārklājums ir pilsētās un pilsētās platformas konkurē (54% maksas DVBT abonenti), bet tā kā cena virszemes televīzijai ir noteikta centralizēti, tad tā ir konkurētspējīga, nav pārmērīgi augsta. No minētā izriet, ka vienīgajam DVBT maksas platformas operatoram ir ekonomiskā motivācija paaugstināt cenas tikai līdz tādām līmenim, kas ir tuvākais dārgākais konkurējošā piedāvājuma līmenis. Piemēram, ja satelīttelevīzijas cena (šeit – neņemot vērā kanālu skaitu pakā un saturu, jo patērētāju reakciju attiecībā uz šiem konkurēšanas elementiem grūti noteikt) ir 20 Ls, kāda kabeļtelevīzijas piedāvājuma, teiksim, Rīgā, – 15 Ls, DVBT sākotnēja cena – 10 Ls, tad prognozējams, ka DVBT operators savu cenu var paaugstināt tikai līdz 15 Ls, nevis līdz 20 Ls, jo, ja tas paaugstinās cenu līdz 19-20 Ls – gandrīz satelīttelevīzijas piedāvājums, tas zaudētu auditoriju Rīgā (vietās Rīgā, kurās patērētājiem ir pieejama kabeļtelevīzija).

No vienas puses pastāvošā motivācija paaugstināt cenas vērtējama negatīvi, jo tas ir pretēji patērētāju interesēm, bet no otras puses aprakstītā likumsakarība spēj pasargāt DVBT no kanibalizācijas riska, jo var nodrošināt operatoram lielāku peļņu.

Kāda konkurence varētu būt DVBT maksas platformā? Pamatojoties uz tirgus dalībnieku sniegto informāciju, konstatējam, ka tehniski ir iespējams, ka LVRTC sadarbojas ar vairākiem maksas televīzijas operatoriem. Turklāt maksimāli iespējamais kanālu skaits katram no vairākiem operatoriem būtu tāds pats, kā maksimāli iespējamais kanālu skaits vienīgajam operatoram. Pakalpojuma organizācija, kad ir divi vai vairāki operatori, LVRTC radīs papildu izmaksas 200-300 tūkst. Ls un

³ Tas ir iebildums pret Izzi pausto argumentu 03.10.2012. Cilvēktiesību komisijas tikšanās laikā

izmaksas saistītas ar to, ka LVRTC pats nodrošina galvas stacijas darbību (LVRTC apgalvo, ka šīs izmaksas/investīcijas var būt arī 0 – ja galvas stacijas darbības nodrošinājuma pakalpojumus tiktu nodrošināts kā ārpakalpojums, bet gluži 0, KP ieskatā, tās nevarētu būt, jo ārpakalpojumu ir jāapmaksā. Šajā gadījumā procesu sarežģīt publiskā iepirkuma par ārpakalpojumu nepieciešamība). KP uzskata, ka gadījumā, ja DVBT maksas platformā darbosies divi vai vairāki operatori, tie varētu konkurēt par patērētāju, piedāvājot dažāda satura pakas un cenas. Piemēram:

	1.paka	2.paka	3.paka
1.operatori	8 kanāli par 2 Ls 0,25Ls/kanāls	20 kanāli par 7 Ls 0,35 Ls/kanāls	40 kanāli par 15 Ls 0,375 Ls/kanāls
2.operatori	6 kanāli par 1,90 Ls 0,32 Ls/kanāls	25 kanāli par 8 Ls 0,32 Ls/kanāls	40 kanāli par 10 Ls 0,25 Ls/kanāls
3.operatori	22 kanāli par 7 Ls 0,32 Ls/kanāls	40 kanāli par 15 Ls 0,375 Ls/kanāls	-

Šajā gadījumā patērētājiem tiek nodrošināta lielāka izvēle. Patērētājs var izvēlēties mazāku paku, kurā, cenu sadalot uz kanālu skaitu, katrs kanāls vidēji sanāk dārgāk, nekā citā pakā, bet, ievērojot to, ka pakas saturs ir patērētājam interesants un kopā izmaksā lētāk nekā cits līdzīgs piedāvājums, patērētājs kopumā iegūst labumu. Atzīmējams, ka uz DVBT platformas (pēc Baltcom informācijas) iespējams sniegt papildu tehniskās iespējas, kas var veicināt piedāvājuma pievilcīgumu. Maksimālā kanālu skaita piedāvājums neatkarīgi no operatoru skaita⁴ būs identisks un tas nozīmē, ka konkurence maksimālo kanālu skaita piedāvājumā būs tikai ar cenu un tehniskām papildiespējām. Šī maksimālā piedāvājuma apakštirgū cenas visdrīzāk būs vienādas, t.i., vairāku operatoru esamība papildus ieguvumus konkurences ziņā nedos. Šis KP viedoklis ir pamatots ar to, ka, ja tehniskās iespējas un kanālu skaits diviem operatoriem būs vienādas, tad, ievērojot izmaksu simetriskumu, tirgu caurspīdīgumu, homogenitāti (vienādi 40 kanāli), tirgus dalībnieki drīzāk būs motivēti izvēlēties paralēlu uzvedību (līdzīgi kā degvielas tirgū). Pārējo, nemaksimālo, paku piedāvājumu tirgū patērētājiem tiks piedāvātas dažādas pakas ar dažādu kanālu skaitu un saturu tajās pa dažādām cenām, sniedzot patērētājiem plašākas izvēles iespējas. Baltcom ir sniegusi informāciju, ka DVBT tehnoloģiju ir iespējams papildināt arī ar citiem blakus pakalpojumiem, kas uzlabotu šī pakalpojuma vērtību. KP rīcībā nav pārbaudāmas informācijas par šīm iespējām. Šis aspekts ir būtisks, izvērtējot tirgus dalībnieku instrumentus savstarpējai konkurencei. Situācija piedāvājuma ziņā būs līdzīga tai, ko pašlaik novērojam kabeļtelevīzijas platformā – konkurence starp, piemēram, Izzi un Baltcomu, ar to starpību, ka kabeļplatformā operatoru pakalpojumu pārklājums ir zems, bet DVBT platformā tas būs absolūts.

⁴ Pēc dažādām aplēsēm – 40, vai 45, vai 25 – ja tiks iekļauti HD kanāli

Citi apsvērumi par iespējamo pakalpojuma organizāciju un varianta izvēles motivāciju:

- 1) Pastāv viedoklis, ka galvas stacijas uzturēšanu un attiecīgas izmaksas var uzņemt viens no operatoriem. KP neatbalsta šo risinājumu vairāku maksas operatoru vidē, jo saskata interešu konfliktu un iespējas ļaunprātīgi izmantot savu stāvokli, lai traucētu konkurenta efektīvai darbībai. Problēmu varētu atrisināt pakalpojuma *ex-ante* regulēšana, bet tas ir vērtējams kā slikts risinājums, jo prasa papildus resursus valsts pārvaldei;
- 2) Jebkura iejaukšanās no valsts puses maksas kanālu saraksta ietekmēšanā samazinātu DVBT pakalpojuma vērtību no patērētāju puses, kas gribēs maksāt mazāku maksu, apdraudot tās konkurētspēju ar citām platformām;
- 3) Jo mazāks kanālu skaits, ko maksimāli iespējams piedāvāt platformā, jo teorētiski nerentablāks ir pakalpojums, jo tiek samazināts komplektēšanas elastīgums;
- 4) Vēl aizvien nav skaidrības, kā notiks vienošanās par kanālu pilnu sarakstu starp operatoriem. Tieši šī procesa organizācijas izprašana ir ļoti svarīga, lai secinātu, vai piedāvājums tiks un cik lielā mērā veidots individuāli un brīvi;
- 5) Nav noskaidrots, vai gadījumā, ja tiks konceptuāli atbalstīts 2.2.apakšvariants, kāda nozīme būtu konkursa rīkošanai. Kas ir tas faktors, kurš ir ierobežots, kā dēļ nepieciešama pretendentu atsijāšana.
- 6) Ja būs konkurss, tad kādi būtu atsijāšanas kritēriji (viena un divu operatoru gadījumā).
- 7) Nav noskaidrots, kā notiks patērētāju pāreja uz citu DVBT pakalpojuma sniedzēju, piem., vai patērētājiem būs jāmaina dekoderi.
- 8) Apšaubāma ir pakalpojuma kanibalizācijas iespējamība: ja vienīgam operatoram nav pārklājuma ar citu viņa infrastruktūru, tad nav iespējas abonentus pārvest uz citu platformu. Kanibalizācija iespējama gan tad, kad ir viens operators, gan tad, kad ir divi / vairāki operatori (pie kam jebkurš/jebkuri, galvenais, lai pārklātos abas to infrastruktūras). Ievērojot Lattelecom tīkla pārklājumu, šim uzņēmumam kanibalizācijas iespējas ir lielākas nekā jebkuram citam operatoram;
- 9) Nebūtu atbalstāma satelītetelevīzijas operatora, kurš pie tam ir satura ražotājs, noteikšana par DVBT operatoru.
- 10) Nevar viennozīmīgi apgalvot, ka jaunās televīzijas tehnoloģijas, kas būs pieejamas ar 4G/LTE tehnoloģiju ienākšanu, ātri izspiedīs DVBT maksas platformu, pateicoties savām zemākām cenām, jo jauno tehnoloģiju ieviešējiem būs jāatpelnā investīcijas (frekvenču iegādē, infrastruktūras izbūvē). Pašlaik mobilā interneta pakalpojumu (kuru ietvaros iespējams saņemt televīzijas pakalpojumu) cenas nav tādas, kas ļautu uzskatīt mobilo televīziju par pieejamu alternatīvu plašai sabiedrībai.

Kopsavilkums

1. KP uzskata, ka viena operatora esamība DVBT platformā pēc 2013.gada būtiski nemainīs pašreizējo situāciju, bet vairāku operatoru esamība, izpildoties ziņojuma sākumā aprakstītajiem nosacījumiem, var uzlabot konkurences situāciju vismaz attiecībā uz 7% pašreizējo abonentu (protams, tad ir vērtējama investīciju atpelnīšanās). Runājot par šā projekta lietderībai nepieciešamo (iespējami lielāku par 7%) auditorijas palielinājumu – tas ir atkarīgs no platformas ilgtdzīvotspējas un no tā, kādus blakus pakalpojumus var veidot uz šīs platformas, lai uzlabotu pakalpojuma vērtību, taču par to KP nav sniegta neatkarīgi sagatavota un izvēsta informācija.

2. KP vērs uzmanību uz to, ka pretrunīgie dati un padziļinātas analīzes trūkums attiecībā uz prognozējamās mērķauditorijas lielumu maksas DVBT gadījumā, kā arī nākotnes TV attīstības modelēšanas neesamība ir kritiskie punkti, kas var būtami apdraudēt maksas DVBT projekta ieviešanas lietderīgumu un iznākumu, neatkarīgi no tā, vai pakalpojumu nodrošina viens, divi vai vairāki operatori.